

IROKELTSKÉ MÝTY

- také u Irů postrádáme mýty o stvoření a kosmogonii
- nejstarší keltský kmen, který přišel do Irska (nazývaného země Erin), byli **Pritani** (Priteni), podle nichž se jmenuje Británie
- jeden z nejstarších mýtů irských Keltů popisuje **rituál** související se **zvolením krále**, později nahrazený korunovací (písemně zaznamenaný ve **12. stol.** dvorním kaplanem anglického krále Jindřicha II.)
  - všichni obyvatelé Uladu se při volbě krále shromáždili na jednom místě, kam přivedli **bílou klisnu**, s níž nastupující král před všemi přítomnými „zvířecky“ **obcoval**, čímž měl dát najevo, že kdo nebyl určen, aby se stal panovníkem, je jako zvěř
  - pak klisnu **zabili**, rozporcovali, uvařili – a ve vodě, v níž ji uvařili, přichystali **koupel** pro nového krále, jenž do ní usedl, přičemž mu předložili její uvařené maso a on spolu se svými lidmi rituálně zabitou klisnu **snědl** a z vývaru, ve kterém se koupal, zároveň **pil** – a to nikoli z nádoby či ruky, ale srkal pouhými ústy
  - tím byla rituálně utvrzena jeho královská moc

- poznámky k mýtu:
  - král se s bílou klisnou spojil **posvátným sňatkem**, v koupeli se symbolicky ponořil do **lůna Matky Země** a v kultovním pokrmu přijal její **substanci** – bílá klisna zastupovala Matku Zemi (odtud už není daleko k **Rhiannon**: mytické velšské jezdce na bílém koni)
  - v souvislosti s **bílým koněm viz slunce**, které mělo pro Kelty mužský i ženský aspekt zároveň – a bílý kůň byl pro indoevropská etnika **symbolem slunce**
  - **král** ve starých kulturách odpovídal ve své zemi za vše: za **počasí** i **růst** vegetace, za **plodnost** a **zdraví** stád i lidí atd. – to by nebylo možné bez jeho rituálního **spojení s Matkou Zemí**
  - když propukl **mor** nebo jiné pohromy, tak krále **sesadili** nebo **zabili** (rituální zabití krále bylo ve starých kulturách rozšířeno a bylo podle všeho běžné i v Irsku, viz např. také Oidipus)
  - král nebyl usmrcen proto, že by něco opomněl (tedy jako trest), jeho zabití bylo především **obětí bohům**, kteří se po smrti starého krále usadili v **novém panovníkovi**

Mýty o osidlování Irska:

- hlavní funkcí těchto mýtů je historické vysvětlení **přítomnosti Keltů** v Irsku:
  - nejstarší z nich zapsány v tzv. **Knize žluté krávy** kolem roku **1100** (podle starých tradovaných vyprávění) líčí příchod a osudy **několika vln přistěhovalců**, přičemž ze spisů jasně nevyplývá, zda šlo v narativní tradici o **lidi** či **bohy**
- přehled **mytických vpádů** a událostí s nimi souvisejícími:
  - 1)** před potopou měla Irsko obývat **Cessair** s 50 ženami a 3 muži, není o nich však nic známo (snad matriarchální kultura)
  - 2)** nedlouho po potopě připlul **Partholon** s 24 muži, 24 ženami a 3 druidy:
    - ostrov byl tehdy porostlý **lesy** a žily na něm strašlivé **průhledné bytosti**, jimiž bylo možno procházet
    - byla tam **hojnost** zvěře a ryb

- lid se rozrostl, **vyklučil** zemi a začal chovat **dobytek**
- museli se však bránit původním obyvatelům Irska – dávnověkým jednorukým, jednohým a jednookým bytostem **fomoirům** (česky zvaní též fomorové / fomořané), mytičtí představitelé **chaosu**, démoni podobní antickým **kyklopům**
- vypukl **mor** a zahubil všechny příchozí – až na muže jménem **Tuan**, který žil se **zvířaty** a časem zapomněl vše lidské, stal se **mytickým patronem irských Keltů**
- jednou při burácení hromu jako při konci světa usnul vyčerpáním: zdálo se mu, že je **jelenem**, a když procitl, stal se jeho sen skutečností... jako jelen **omládl**, cítil se svěží a silný a stal se **králem jelenů** na irském ostrově (snad souvislost s jelením bohem galských Keltů? viz jejich bůh **Cernunnos**)

3) o 30 let později připlul **Nemed** s loďstvem **34 člunů**:

- při snahách o přistání však většina jeho druhů uhynula ve velké bouři s mohutnými vlnami, což způsobili **fomoirové**

- z Nemedova lidu zbyly jen **4 páry**, které se rozrostly na **4.000 párů** krásných, silných lidí a dobrých bojovníků – jednoho dne však zmizeli
- údajně na ně tak urputně dotírali **fomoirové**, že opustili Irsko – část jich prchla do **Anglie**, část až do **Řecka** (odkud údajně předtím připluli)
- podle jiné verze museli každoročně **obětovat fomoirům** 2/3 nově narozených dětí a 2/3 sklizené úrody i výrobků, proto prchli...
- jelení bůh **Tuan** našel jen jejich vybělené kosti, protože však zestárl, zemřel a **znovu se zrodil** v podobě **kance**, byl znovu mladý, silný a bojovný, ujal se vlády nad **černou zvěří** Irska

4) pak přišli **Firbolgové**:

- řada prehistorických **pevností** a **mohyl** na Z Irska i přilehlých ostrovech se odvozuje od nich
- podle historických dokladů mohlo jít o dobu cca **500 př.n.l.**
- **zúrodnili kamennou poušť** na ostrovech tím, že na zídkami ohrazená pole nanášeli střídavě vrstvy **písku** a **chaluh** (vznikla tak úrodná půda)
- podle některých verzí mýtů byli tito Firbolgové vlastně **elfové**
- **Tuan** opět zestárl, zemřel a nyní se znovuzrodil v podobě **orla**

5) objevil se lid „orlí“ bohyně Danu zvaný Danannové:

- po připlutí své lodě spálili, odhodláni už zůstat
- jiní říkali, že sestoupili z oblaků (viz přesvědčení mnoha amerických kmenů o tom, že Kolumbova výprava přicestovala z nebes, protože viděli, že připluli z míst, kde se na obzoru dotýká nebe s hladinou oceánu)
- mezi dosavadními **Firbolgy** a nově příchozími **Dananny** (zvaní též lid bohyně Danu) došlo k velké **bitvě**, lid orlí bohyně **zvítězil**, neboť prý i oni sami byli **bohové**
- **Firbolgové** uprchli do **Skotska** nebo se jako poddaní nově příchozích usadili na Z irského ostrova
- teprve s Dananny začíná **irokeltská doba** a s ní i **keltská mytologie**, jíž se budeme podrobněji zabývat
- náleží jim první **bohové**, přičemž bohyně Danu byla **matkou dalších bohů** (i ona byla ztotožňována s Brigit jakož i pozdější irskou patronkou sv. Brigitou)
- bohyně **Danu** byla současně **dcerou i matkou** nejvyššího nebeského **slunečního boha** Dagdy

- Danannové byli zblhlí v kouzlech, ze svého původního útočiště si přivezli **4 magické artefakty**:
  - **kámen osudu** (zvaný též královský kámen či kámen rozhodnutí), který hlasitě **vykřikl**, když na něj položil nohu **pravoplatný král** Irska – byl slyšet po celém Irsku, aby se všichni dověděli o novém králi
  - **meč vítězství**, jehož ráně nikdo neunikl, meč byl dědictvím po jejich bájném králi Nuadovi
  - **kopí boha Luga** (bůh světla) zářilo jako blesk, tudíž muselo být zahaleno, nikdo neunikl jeho zásahu
  - **kotel hojnosti boha Dagdy**, z nějž se **nasytil každý**, aniž by z kotle ubylo, v jeho přítomnosti nemohl **nikdo zemřít**
  - bůh **Dagda** však měl ještě kouzelný nástroj, který můžeme považovat za **5. magický předmět: kouzelnou harfu** (viz irský erb), Dagda na ni hrál melodie radosti i smutku, bdění i spánku, čímž se stal **vládcem lidských duší** (snad symbolika plynoucího času)
- **Dagda** – irokeltský kmenový **bůh-otec**, původce **hojnosti a znovuzrození**

- **Tuan** se znovuzrodil coby král lososů, plaval z moře do řek a jezer této země
- lososa jednoho dne ulovil **rybář krále Uladu**, rybářova žena rybu snědla a v jejím těle se Tuan stal opět **člověkem** a jako její a rybářův syn přišel na svět pošesté
- Tuan tedy žil v **6 reinkarnacích** po potopě: jako člověk, jelen, kanec, orel, losos a nakonec opět jako člověk, bral vždy na sebe podobu, jež odpovídala **erbovnímu zvířeti** příchozích obyvatel
- po Dannanech přišli ještě **Gaelové**, to když se Tuan změnil v lososa...
- poznámky k mýtu:
  - od osídlení Irska v dobách **megalitické kultury** existovala mezi jejími lidmi pevně zakořeněná víra v **převtělování duší** (v člověka i ve zvíře)
  - zda lze **Dananny** považovat již za Keltů nebo jen za **protokeltů**, v tom se odborníci neshodují – tato kulturní vrstva však utvořila základ irokeltského vědomí a **mytologie** (v mýtech sice vystupují jako **bohové**, mají však **lidské rysy**)
  - uvedených **5 invazních vln** je někdy chápáno jako symbolické vyjádření **stupňů polidšťování** přírodních bytostí